

Opin sauna autuas aina

Nurmeksessa asuva opettaja Veikko Huotarinen on eläkkeelle jäätyään kirjoittanut ahkerasti. Vuonna 2004 ilmestyi romaani Kun tikka takoi, viime vuonna kokoelma Ladaa ostamassa ja tänä vuonna Opin sauna autuas aina, kaikki kustannusyhtiö Iliaan kustantamina. Jo aiemmin Huotarisen runoja ja muita kirjoituksia on julkaistu Venäjän Karjalassa. Opinsauna autuas aina sisältää yhdeksän kertomusta työlleen omistautuneen opettajan Aleksin Huovisen seminaariajalta, työuralta ja elämän turuilta.

Kirjan ensimmäiset tarinat liittyvät opiskelu-aikaan. Seminaarilainen Aleksin lähtee lomallaan partioliippukunnan johtajan kehoituksesta ainoana osallistujana tekemään halkoja pitäjän kuululle kirjailijalle. Kirjailija ilahtuu, kertoilee jännittäviä asioita vaiheistaan samalla opastaen burlakkaa elämän taipaleelle. Aleksin päättää tehdä kuuluisasta kirjailijasta seminaariesitelmän saatuaan tähän luvan ja eväitä. Tapaamisen innostus muuttuu jonkin ajan kuluttua painajaiseksi, kun opettajan alku saa kirjailijalta veret seisottavan kirjeen. Hän oli joutunut kirjailija Kelohongan kiristyksen kohteeksi.

Seminaariaikaa Aleksin Huovinen ei kiittele. Kerronnassa on jännitettä. - Rehtori, voiko olla mahdollista että minulla on biologiasta yhdeksän ja maatilataloudesta neljä. Maatilatalouden lehtori näyttää savustavan minut ulos tästä laitoksesta.. - Minä, vienalaisverinen veitikka, olin kai alun alkaen leimattu, - ajatteli Aleksin Huovinen apeana muuttokuormaa pakatessaan. Erottaminen tuli siitäkin huolimatta, että luokkatoverin kertoman mukaan Aleksin osasi heistä melkein parhaiten. Huovisen onneksi erottaminen peruttiin, kun sukulaismies, johtaja Lipponen uhkasi paljastaa tapauksen.

Huonommin kävi Aleksin harmonikkaa soittavalle huonetoveri Sakarille, joka oli vihkonsa kanteen piruuttaan piirtänyt sirpin ja vasaran kuvan. Ahdashenkisessä seminaarissa tätä ei suvaittu. Tältä osin kirjailijan muistikuvat ovat kuin kunnianosoitus väärin ymmärrettyjä, erotettuja seminaarilaisia kohtaan.

Opettaja Huovisen sivallusten kohteiksi päätyy niin käsitöiden lehtori Vertti Kaali kuin musiikin lehtori Siikanen. Vinoilu, piikittely ja uhkaaminen olivat heidän ohjauksensa työkaluja. Pahat lehtorit olivat kuin virukset tietokoneessa, heidän kauttaan herjaantui koko seminaarin ilmapiiri, joka ruokki ”pökkurointia, lepertelyä lehtoreiden kanssa, perseennuolemista”. Kuinka monella seminaarilaisella on ollut samanlaisia kokemuksia sadistisista ohjaajistaan? Välittyikö saatu kohtelu myöhemmin opettajien oppilassuhteisiin? Kirjailija on nostanut esille seminaarin pimeän puolen, josta on vain vähän kirjoitettu.

Kirjan mielenkiintoisimpia lukuja on kertomus Aleksin Huovisen ensimmäisestä työpaikasta Kaarnan kyläkoulussa. Kylä sijaitsi kaukana keskuspaikoista ”korpilinnakkeessa”, vankassa maalaistalossa. - Paremmat virat keskuskouluista niin kaupungeissa kuin maalaistaajamissa kuuluivat kepulikonstein arvosanojaan hankkineille seminaarien välkyille, johtokunnan jäsenten sukulaisille ja tuttaville tai approbatur-ylioppilaista leivotuille korkeakouluista valmistuneille. - Täällä talon peräkammarissa opettaja tilley-lampun hehkussa alkoi kasvattaa ja opettaa 42 oppilasta,

yhdistettyä 4-7 luokkaa. Täällä lasten todellisia havaintovälineitä olivat synkät metsät, suuret, kirkkaat vedet ja suden huuto jäisessä metsässä. Lukunurkka ja vuode löytyivät pikkuruisesta suon laidassa sijaitsevasta mökkipahasesta. Pientalon kovia kokeneesta nuoresta emännästä tulee Aleksin kuuntelija ja salainen ihastus.

Kantapään kautta nuoren opettajan oli opittava mm. läksy, ettei opettajan sopinut olla oppilaiden kanssa kaikessa yhtä pataa. Moitteita ja aresteja täytyi välillä antaa jo opettajatoverin mielenrauhan takia. Kyläkuntakin katseli millimetrin tarkasti, mitä kylän kasvattaja, poikamies vapaa-aikoinaan puuhaili ja ”voi sitä joka astui viinapullon korkin päälle.” Kiintymys oppilaisiin, harras omistautuminen työnteolle ja puolueettomuus olivat keinoja, joilla nuori opettaja loi oppilaiden ja vanhempien luottamuksen. Ujot ja aratkin oppilaat avautuivat Aleksin inhimillisyyttä huokuvassa luokassa. Joulujuhlasta tuli menestys. Kaikki oppilaat saivat osallistua kykyjensä mukaan juhlan esityksiin. Parhaat kiitokset tulivat herkimpien vanhempien silmäkulmia kostuttavista kyyneleistä ja kollegan kehuista: - Milloinkaan ei ole jouluvirsi soinut niin komeasti tässä talossa kuin tänä iltana.

Kirjasta tulee hyvin näkyviin opettaja Aleksin persoonallisuus, hänen pedagogiset pohdiskelunsa ja oppilaille sykkivä empaattinen sydän, joka ymmärtää tunteiden kieltä. Lukijaa puhuttavat monet elämän kudoksiin liittyvät ristiriidat, huikeat siirtymät laaksoista vaaroille, hartaudesta ilotteluun. Vienankarjalaiset repliikit elävöittävät kerronnan. Joissakin tarinoissa kirjailijan oma minämuotoinen esitys olisi kenties ollut osuvampi ilmaisukeino kuin Aleksin roolihahmon sanoma. Huljakkaana soi monilla kirjan sivuilla seminaariaikana tavatun korpikirjailijan viesti: ”Ken lemmi ei viiniä, naista ja laulua, hän koskaan ei käydä saa elämän koulua. Hän sokkona kulkee ja narriksi jää ja tyhjääkin tyhmempi narrin on pää.”

Markku Ihatsu
kasvatustieteen emeritusprofessori – Joensuun Yliopisto